

POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO - KRAJOZNAWCZE
ODDZIAŁ STOŁECZNY IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO

BIWAK

BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ

NR 38

GRUDZIEŃ 2025

BIWAK

BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ PTTK
IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ

NR 38 GRUDZIEŃ 2025

52 JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW

Krzysztof Zarański

MIKOŁAJ WISZNICKI W MODLINIE

W.M.

WYCIECZKA PO STOLICY ŚLADAMI BITWY WARSZAWSKIEJ 1920 ROKU

Jan Piwnik

NASZE ODZNAKI ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA

Redakcja

POŻEGNANIE HENRYKA TOMKIEWICZA

W.M.

SZUFLADA KOLEKCJONERA

Redakcja Krzysztof Zarański, Daniel Wolborski

Okładka Włodzimierz Majdewicz

52 JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW ORAZ JESIENNE OGNISKO - EMÓW

Tradycyjnie już w okolicach 11 listopada Oddział Stołeczny PTTK im. Aleksandra Janowskiego w Warszawie organizuje imprezę pn. Jesienne Spotkanie Piechurów. Tym razem były to połączone dwie imprezy: 52 Jesienne Spotkanie Piechurów oraz Jesienne Ognisko Koła Terenowego Śródmieście Oddziału Stołecznego. Zakończenie Rajdu odbyło się na polanie rekreacyjnej w Emowie. Uczestnicy dotarli tam trzema trasami:

1. Wiązowna UG – Góra Sobotów – Emów – Aleksandrów ok.8 km. Prowadzący kol. **Tomasz Sikorski**
2. Józefów – Pomnik Lotników – Emów – Michalin ok.13 km. Prowadzący kol. **Jerzy Stefan Tutaj**

3. Świder – Emów ok. 8 km. Prowadzący kol. *Jerzy Siłuch*

Prognozy meteorologów były na ten dzień mało zachęcające, ale tym razem się pomylili. Nie padało, było ciepło a pod koniec imprezy wyszło słońce.

Uczestników powitał kol. *Jan Rukat*. Opowiedział też o historii Jesiennych Spotkań.. Zapłonęło ognisko. Uczestnicy spożywali przypieczone kielbaski i inne przyniesione z domu specjały. Część uczestników zaintonowała pieśni patriotyczne. Po zakończeniu imprezy uczestnicy Rajdu rozeszli się do domów w doskonałych humorach.

Fot. Krzysztof Zarański

Znacek zaprojektował kol. Włodzimierz Majdewicz.

W imprezie uczestniczyło ok 60 osób.

MIKOŁAJ WISZNICKI W TWIERDZY MODLIN

W sobotę 17 czerwca 2025 roku odbył się po raz 60 Rajd Pieszy im. Aleksandra Janowskiego z zakończeniem na trenie Twierdzy Modlin. Nie mogłem tym razem uczestniczyć w tym Rajdzie chociaż związany z nim jestem od 1969 roku.

W relacjach i opowieściach uczestników tej ważnej i trwale zapisanej w historii Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego imprezie, zbrakło mi chociażby niewielkiej wzmianki o Mikołaju Wisznickim i jego związkami z Twierdzą Modlin.

Mikołaj Wisznicki uznany za jednego z twórców Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego pod koniec swej chlubnej służby w Wojsku Polskim był komendantem Korpusu Kadetów Nr. 2. w Modlinie ¹.

Nie był to przypadek ten wyższy oficer Wojska Polskiego był również dyplomowanym pedagogiem. W 1896 roku ukończył Wydział Przyrodniczy Uniwersytetu Świętego Włodzimierza w Kijowie otrzymując dyplom przyrodnika-geografa. Posiadał wyższe uprawnienia wykładowcy. W dniu 1 marca 1906 roku powrócił do Warszawy.

Był to czas, w którym na terenie zaboru rosyjskiego zachodziły poważne zmiany po wydarzeniach 1905 roku. Otwierano polskie szkoły, potrzebni byli wykładowcy.

Pracował jako nauczyciel geografii i biologii w Gimnazjum im. Stanisława Staszica oraz w Szkole Średniej Ogólnokształcącej Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej w Warszawie.

Ta praca dawała mu wiele satysfakcji okazało się, że ma wrodzony talent pedagogiczny.

Wkłady jego wzbudzały zainteresowanie młodzieży, a sposób przekazywania wiadomości urozmaicony i wzbogacany był wykonywanymi kredą rysunkami, szkicami i mapkami.

A tak po latach przedstawiała go we wspomnieniach córka .

„Zrównoważony, spokojny, nigdy nie podnoszący głosu, budził szacunek i posłuch u swoich uczniów. Z pewnością też oddziaływała na nich jego piękna sylwetka. Wysportowany, wysoki, o prawdziwie męskiej i szlachetnej urodzie, zawsze nienagannie dbający o swój wygląd i wytworny w obejściu dalece się różnił od ówczesnych typów nauczycieli.”²

Współpracował ze Stowarzyszeniem Nauczycielstwa Polskiego i Polskim Związkiem Nauczycielskim jako wykładowca geografii, krajoznawstwa i rysunków na kursach dla nauczycieli. Wykładał również metodykę nauczania rysunków dla nauczycieli szkół elementarnych.

Pracę pedagoga umiejętnie łączył z pasją krajoznawcy współpracował w Polskim

¹ Zgodnie ze statutem ogłoszonym w roku 1922 korpusy kadetów były gimnazjami wojskowymi posiadającymi prawa publiczne. Łączyły one naukę gimnazjum stopnia wyższego (od IV do VII kl.) typu matematyczno-przyrodniczego z wychowaniem i przysposobieniem wojskowym w zakresie szkoły podchorążych. Zadaniem ich było doprowadzenie młodzieży do stopnia wykształcenia wymaganego dla rozpoczęcia studiów wyższych i zasilanie szkół wojskowych kandydatami na oficerów zawodowych. W dniu 28 września 1919 utworzony został Korpus Kadetów Nr 2 w Modlinie.

² Życiorys Pułkownika Mikołaja Wisznickiego Zofia Wisznicka Pinto Pereira. Zbory Centralnej Biblioteki PTTK im. Kazimierza Kulwiecia w Warszawie.

Towarzystwie Krajoznawczym z Aleksandrem Janowskim i Kazimierzem Kulwieciem. Był, m.in. więc przewodniczącym Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i przewodniczącym Komisji Fotograficznej.

Prowadził głównie dla młodzieży liczne wycieczki piesze zawsze z nieodłącznym szkicownikiem i aparatem fotograficznym.

Mikołaj Wisznicki jest uważany za jednego z prekursorów fotografii krajoznawczej i turystyki pieszej³. Jako artysta plastyk był ilustratorem książek i czasopism dla młodzieży.

Po wybuchu I wojny światowej został ponownie powołany do służby w armii rosyjskiej.

Następnie od 1917 r. w I Korpusie gen. Józefa Dowbor-Muśnickiego, był wykładowcą geografii w I Polskiej Szkole Artylerii.

Po wielu latach służby wojskowej ppłk. Mikołaj Wisznicki z dniem 1 października 1924 roku został mianowany Komendantem Korpusu Kadetów Nr.2 w Modlinie.

Powracając po latach do roli pedagoga.

Zadanie to powierzono doświadczonemu oficerowi i pedagogowi ze wspaniałym morale i doskonałą znajomością żołnierskiej psychiki.

Zadaniem Komendanta Korpusu Kadetów było kształtowanie charakterów młodych kadetów na przyszłych wzorowych oficerów, dowódców i obywateli.

Ppłk. Mikołaj Wisznicki z zaangażowaniem i energią przystąpił do pracy.

Rozumiał wagę powierzonego zadania. Unowocześnił metodykę nauczania, wprowadził zmiany i innowacje. Dużą wagę przykładął do aktualizacji programu nauczania.

Uważał że głównym celem jego pracy jest wyrobienie wśród kadetów postawy etycznej godnej przyszłych oficerów Wojska Polskiego.

W działania te włożył wiele serca i charakterystycznego dla jego osobowości zaangażowania emocjonalnego i entuzjazmu. Został doceniony przez zwierzchników i w niedługim czasie awansował na pułkownika.

Czapka kadeta i Orzeł „Słoneczko” z czapki kadeta

³ Od 2010 roku decyzją Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK - OWRP czyli Ogólnopolskie Wysokokwalifikowane Rajdy Piesze noszą imię Mikołaja Wisznickiego. W Dniu 22 czerwca 2024 roku w kościele Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych przy ul. J. Conrada w Warszawie w kaplicy zwanej „Panteonem PTTK” dokonano uroczystego poświęcenia tablicy pamiątkowej gen. Mikołaja Wisznickiego ufundowanej przez Komisję Historii i Tradycji ZG PTTK. Uroczystość ta odbyła się w siedemdziesiątą rocznicę śmierci gen. Mikołaja Wisznickiego.

Odznaka pamiątkowa absolwentów 2 Korpusu Kadetów.

Mimo awansu i bardzo wysokiej oceny pracy z młodzieżą z dniem 31 marca 1926 pułkownik Mikołaj Wisznicki przeniesiony został w stan spoczynku (z powodu przekroczenia limitu wieku). W maju 1926 roku otrzymał z Ministerstwa Spraw Wojskowych pismo zawierające pochwałę.

... ” Pułkownik Mikołaj Wisznicki, jako Komendant Korpusu Kadetów Nr.2 w Modlinie w czasie swej półtorarocznej pracy na tym stanowisku wykazał oprócz wybitnych zdolności pedagogicznych, równie duże zdolności organizacyjne i administracyjne, oraz nadzwyczajną pracowitość i zamięłowanie w wychowaniu młodzieży.

Dzięki powyższym zaletom osiągnął wysoki poziom w podległym Mu Korpusie Kadetów, tak pod względem naukowym, jak i wychowawczym.

W uznaniu tej pracy wyrażam temu wybitnemu oficerowi w imieniu służby podziękowanie. ”

Pismo to w imieniu Ministra Spraw Wojskowych podpisał pełniący obowiązki Szefa Sztabu Generalnego gen. Stanisław Burhardt - Bukacki.

Wkrótce po odejściu płk. Mikołaja Wisznickiego Korpus Kadetów Nr 2 w 1926 przeniesiony został do Chełmna, a w 1936 roku połączony z Korpusem Kadetów nr 3 w Rawiczu i przeniesiony do Rawicza.

Kadeci z Modlina z żalem, żegnali swego Komendanta dając temu wyraz na łamach swojego czasopisma „Kadet”.

*KADET CZASOPISMO KADETÓW KORPUSU KADETÓW
Nr 2 W MODLINIE*

POŻEGNANIE PODPUŁKOWNIKA WISZNICKIEGO.

Dnia 5 lutego opuścił nas ppłk. Wisznicki i zdał, po półtora rocznym dowodzeniu, komendę Korpusu w ręce ppłk. Lipińskiego. Pożegnanie komendanta odbyło się popołudniu na placu rewii, gdzie zgromadziły się wszystkie kompanie kadeckie, oraz oficerowie.

Po chwili oczekiwania ukazał się p. pułkownik w towarzystwie adiutanta, odebrał raport przy dźwiękach powitalnego marsza od dowódcy baonu szkolnego ppłk. Bratro i przywitał

się kolejno z każdą kompanią, przechodząc przed ich frontem.

Następnie zdał dowództwo ppłk. Lipińskiemu, poczem kompanie uformowały czworobok, by dokładniej słyszeć przemowę pożegnalną.

Pan pułkownik przemówił do nas w słowach krótkich, lecz tchnących uczuciem, słowach ojcowskich; tych słów p. pułkownika nie zapomnimy nigdy, zostaną one na zawsze w naszych sercach i jak ziarno, zasiane przez siewcę na niwę urodzajną, kiedyś, gdy przyjdzie do czynu, do pracy na niwie społecznej, wydadzą plon stokrotny.

Żal ściszał serca nasze na myśl o rozstaniu z Tym, który nam był przez rok cały gwiazdą przewodnią naszych myśli i czynów, który świecił przykładem w naszej pracy codziennej nad kształceniem swej woli i ducha.

Nie zapomnimy nigdy sylwetki kochanego dowódcy i Jego pracy nad nami; Jego o myśli i dążenia będą ideą przewodnią naszych czynów, będziemy posłuszni tym hasłom, które On wpajał nam w serca i duszę, tym hasłom, które kierowały Nim w pracy nad nami, a przez to złożymy hołd Jego trudom i oddamy przysługę ukochanej naszej Ojczyźnie.

Uczucia, jakie żywimy względem pana pułkownika, odbiły się w przemowie naszego kolegi kadeta Jeszkego, który w krótkich, lecz pełnych uczucia słowach, wyraził Mu wdzięczność za tę ofiarę i pełną poświęcenia pracę na stanowisku komendanta korpusu.

Po przemowie kadeta Jeszkego delegacja kadecka wręczyła komendantowi pamiątkowy album, a na zakończenie odbyła się defilada.

W dniu 12 lutego opuścił p. pułkownik Modlin. Na dworzec kolejowy odprowadziła go kompania honorowa, złożona z dwóch najstarszych kompanii, delegacje pozostałych kompanii, oraz korpus oficerski.

Na dworcu kolejowym pożegnał nas pan pułkownik w krótkich słowach dziękując nam za serdeczność, jaką okazywaliśmy w stosunku do Niego i pp. wychowawcom za współpracę. Następnie pożegnał się z pp. oficerami i wsiadł do wagonu.

Chwila oczekiwania. — Gwizdek. — Prezentujemy broń ...

Pociąg rusza i przy dźwiękach orkiestry przesuwa się wolno przed nami; widzimy pana pułkownika, jak salutuje nam, stojąc w drzwiach wagonu, wreszcie znikają wagony za wałem fortecznym, a wraz z nimi i sylwetka ukochanego komendanta.

Postać Jego zniknęła z przed oczu naszych, lecz pozostanie na zawsze w głębi naszych dusz, by kierować nadal naszą myślą i czynem.

Będziemy się stosowali do tych haseł, które On nam głosił, do tych, które są ideałem Jego życia, a z pewnością wiele dobrego zdziałamy w naszej ukochanej Ojczyźnie;

a Ona wdzięczna, z uwielbieniem będzie wspominała imię Tych, którzy Jej takich synów potrafili wychować.

Kadet Budziszewski Aleksander

Odejście płk. Mikołaja Wisznickiego w stan spoczynku nie było jednak pożegnaniem wojskiem, pokazały to następne lata i wydarzenia.

Podkreślić należy, że niezwykle ważnym aktem finalizującym okres czynnej służby wojskowej pułkownika Mikołaja Wisznickiego było mianowanie go w 1928 roku tytularnym generałem brygady Wojska Polskiego.

Po wybuchu II wojny światowej, we wrześniu 1939 r. Mikołaj Wisznicki oczekiwał powołania do czynnej służby wojskowej, spodziewał się przydziału do jednej z rezerwowych Brygad Kawalerii. Otrzymał jednak jedynie polecenie udania się do Rumunii. Tam w Ambasadzie w Bukareszcie został pracownikiem Attachatu Wojskowego. Nawiązał współpracę z Czerwonym Krzyżem i Radą Komitetu dla Uchodźców.

Niezależnie od tego nie poprzestawał w usilnych staraniach o powrót w szeregi armii. Istotnym formalnym problemem było przekroczenie przez Mikołaja Wisznickiego wspomnianego wcześniej limitu wieku. Jednak dzięki uporczywym staraniom 31 maja 1942 roku Mikołaj Wisznicki nałożył mundur i barwy macierzystego, zmotoryzowanego obecnie 1 Pułku Ułanów Krechowieckich w ramach Armii Polskiej na Wschodzie dowodzonej przez gen. dyw. Władysława Andersa.

Ta radykalna odmiana losu płk Wisznickiego odbyła się nie bez osobistego udziału gen. dyw. Władysława Andersa, który znał i wysoce cenił tego oficera – artystę. Gen. Anders darzył uczuciem przyjaźni. Doceniał on sentyment do macierzystego pułku⁴. W latach 1917-1918 Władysław Anders był dowódcą szwadronu w 1 pułku Ułanów Krechowieckich.

Żył życiem swego odmienionego przez sytuację i lata pułku. Odnalazł się w niej doskonale. Chłonał atmosferę żołnierskiego życia, wiek nie przeszkadzał mu aktywnie w nim uczestniczyć. Ochotniczo brał udział w szkoleniach bojowych. Nauczył się prowadzić czołg, bo ułani przesiedli się już na czołgi i wozy pancerne. Imponował młodzieży sprawnością fizyczną i celnym okiem na ćwiczeniach strzeleckich.

Ten weteran wносił w atmosferę pułku swoiste ciepło i serdeczność. Starał się być przydatny wojsku również, jako artysta. Z własnej inicjatywy wykonywał okolicznościowe dekoracje, malował obrazy o tematyce religijnej i akwarele ilustrujące i dokumentujące dzień codzienny żołnierzy.

Trudne warunki bytowe związane z klimatem tej części Afryki nie były dla niego problemem. Znosił dobrze olbrzymie upały i huraganowe wiatry. Był cenionym gawędziarzem, opowiadał młodym żołnierzom o historii pułku i o minionych wojnach.

W roku 1947 w złym stanie zdrowia został ewakuowany do Wielkiej Brytanii. Działal w Zarządzie Koła Krechowiaków w Londynie. Pisywał do prasy emigracyjnej "Orla Białego", „Dziennika Żołnierza”, redagował biuletyn „Krechowiak”. Pracował nad swoimi „Wspomnieniami Kijowskimi” które ukazały się po jego śmierci. Dalej malował. Tworzył mniejsze formy olejne z czasem z przewagą akwarel. W tamtych pracach wracały obrazy rodzinnego dworu na Kresach, konie i sceny rodzajowe zapamiętane z młodości. W styczniu 1954 roku artysta namalował autoportret zatytułowany znamienne „Pożegnanie z bronią”. Drugi autoportret skończył malować 21 czerwca 1954 roku. Na dzień przed śmiercią. Portret ten znajduje się obecnie w zbiorach Muzeum Wojska Polskiego.

Gdy zawędrujecie kiedyś w mury Twierdzy Modlin pamiętajcie że przed laty Komendantem stacjonującego tam Korpusu Kadetów był Mikołaj Wisznicki i tam pracował nad kształtowaniem charakterów kadetów na przyszłych wzorowych oficerów, dowódców.

⁴ W latach 1917-1918 Władysław Anders był dowódcą szwadronu w 1 pułku Ułanów Krechowieckich.

WYCIECZKA ŚLADAMI BITWY WARSZAWSKIEJ 1920 ROKU PO STOLICY

W sierpniu 2025 r. minęła 105. rocznica Bitwy Warszawskiej – zwanej „Cudem nad Wisłą”. Była ona stoczona na przedpolach Warszawy w rejonie Radzymina, Ossowa i Wołomina w dniach 13-25 sierpnia 1920 r. Bitwa Warszawska 1920 r. jest uznana za 18. najważniejszą bitwę w dziejach świata. Klub PTTK „Varsovia” zaprasza do udziału w wycieczce śladami Bitwy Warszawskiej, podczas której można poznać miejsca i obiekty upamiętniające ten ważny fragment najnowszej historii Polski na terenie Warszawy.

WYKAZ OBIEKTÓW KRAJOZNAWCZYCH DO ZWIEDZANIA

ŚRÓDMIEŚCIE

1) Ul. Belwederska 54 – Belweder

a/ w nocy z 5 na 6 sierpnia 1920 r. w Belwederze Wódz Naczelny, Marszałek Józef Piłsudski opracował wraz z Szefem Sztabu Generalnego, gen. Tadeuszem Rozwadowskim, plan Bitwy Warszawskiej, podany w rozkazie nr 8358/III z 6 sierpnia 1920 r.

b/ przy Belwederze znajduje się pomnik Marszałka Józefa Piłsudskiego z napisem na niskim cokole „Swemu obrońcy w roku 1920 – Warszawa”.

Fot .W.M.

2) Plac Politechniki 1 – Gmach Politechniki Warszawskiej

W sierpniu 1920 r. w Gmachu Głównym Politechniki Warszawskiej mieścił się Sztab Armii Ochotniczej gen. Józefa Hallera oraz szpital wojskowy. Armia Ochotnicza w 1920 r. liczyła ponad 100 tys. ochotników, wśród nich było około 30 tys. ochotników z Warszawy.

3) Ul. Krakowskie Przedmieście 64 – „Dom Polonii”

Tablica upamiętniająca działanie Wojskowego Gubernatorstwa Warszawy oraz postać gen. ppor. Franciszka Latinika. Gubernatorstwo funkcjonowało od 20 lipca do 28 września 1920 r. było odpowiedzialne za przygotowanie obrony miasta oraz organizację życia codziennego w stolicy.

Fot. Wikipedia

Fot. W.M

4) Ul. Trębacka 2 – siedziba Prokuratury Regionalnej

Tablica upamiętniająca Armię Ochotniczą 1920 r. W tym budynku funkcjonował jeden z wielu punktów werbunkowych, powołany z inicjatywy środowisk weteranów Powstania Styczniowego. Na terenie Warszawy działało kilka punktów werbunkowych, np. przy ul. Czackiego 3/5 (siedziba Naczelnej Organizacji Technicznej) i ul. Wioślarskiej 8.

Fot IPN.

5) Pl. Piłsudskiego – Grób Nieznanego Żołnierza

Walki pod Warszawą w 1920 r. upamiętnia napis na jednej z tablic: „Radzymin – Ossów 13-15.VIII.1920”.

6) Ogród Saski - Aleja Główna (250 m za Grobem Nieznanego Żołnierza)

Tablica upamiętniająca powrót w maju 1921 r. zwycięskiego wojska polskiego z wojny z bolszewikami.

7) Ul. Krakowskie Przedmieście 11 – „Dom Bez Kantów”

Tablica po zachodniej stronie budynku upamiętniająca węgierską pomoc wojskową dla Polski w sierpniu 1920 r. w postaci ogromnych dostaw amunicji (m.in. transport 22 mln pocisków).

8) Ul. Krakowskie Przedmieście 26/28 – Uniwersytet Warszawski

Na tyłach Pałacu Kazimierzowskiego, na skarpie, w dniu 15 sierpnia 1990 r. ustawiono lekką haubicę polową pamiętającą wojnę 1920 r. Było to miejsce stanowiska ogniowego artylerii podczas „Cudu nad Wisłą”.

9) Ul. Krakowskie Przedmieście 5 – Akademia Sztuk Pięknych

Tablica upamiętniająca gen. Maxim'a Weyganda, Szefa Sztabu Marszałka Focha, który mieszkał w Pałacu Czapskich w 1920 r.

Fot. W.M.

10) Ul. Nowy Świat 6/12 – Centrum Bankowo -Finansowe

Przed budynkiem znajduje się pomnik gen. Charles'a de Gaulle'a. Gen. de Gaulle przebywał w Polsce w okresie kwiecień 1919 – styczeń 1921, w ramach Francuskiej Misji Wojskowej. Jego głównym zadaniem była pomoc i szkoleniach kadr oficerskich Wojska Polskiego.

PRAGA

11) Al. Solidarności 51/róg ul. Jagiellońskiej – Liceum im. Króla Władysława IV

Na murze Liceum znajduje się tablica informująca o tym, że na terenie szkoły od czerwca do sierpnia 1920 r. formował się I Batalion 236. Ochotniczego Pułku Piechoty i stąd wyruszył do zwycięskiego boju pod Ossowem.

Fot. Wikipedia

12) Pl. Weteranów 1863 r. – Pomnik

Przed Bazyliką Świętego Floriana znajduje się pomnik upamiętniający ks. Ignacego Skorupkę, kapelana Garnizonu Praskiego i kapelana I Batalionu 236. Pułku Piechoty Armii Ochotniczej.

Fot. Wikipedia

13) Ul. Kłopotowskiego 15 – Urząd Dzielnicowy

Na gmachu Urzędu znajduje się tablica upamiętniająca miejsce, gdzie w 1920 r. formowały się pododdziały 236. Pułku Piechoty Armii Ochotniczej.

14) Ul. Grochowska 365 – Katedra Matki Bożej Zwycięskiej

a/ na fasadzie kościoła umieszczona jest m.in. tablica upamiętniająca gen. Tadeusza Rozwadowskiego – szefa Sztabu Generalnego Wojska Polskiego podczas Bitwy Warszawskiej 1920 r.

b/ w ołtarzu głównym znajduje się tryptyk namalowany w 1935 r., m.in. z wizerunkiem księdza Ignacego Skorupki.

ŻOLIBORZ

15) Ul. Dymińska 13 – Muzeum Wojska Polskiego (Cytadela Warszawska)

Zbiory i ekspozycje dotyczące wojny polsko - bolszewickiej 1920 r.

16) Cytadela Warszawska – Radiostacja WAR

Ważną rolę w Bitwie Warszawskiej 1920 r. odegrała zlokalizowana w Cytadeli Radiostacja WAR, która w dniach 15-16 sierpnia 1920 r. zagłuszała radiostacje sowieckie nadawanym bez przerwy tekstem Nowego Testamentu.

17) Ul. Powązkowska 43/45 – Cmentarz Komunalny (Wojskowy)

„Pomnik Orleń Warszawska” na mogile żołnierzy poległych w 1920 r. (kwatery 11c).

Fot. Wikipedia

NASZE ODZNAKI CHOPINOWSKIE

W 2025 roku przypadała 215. rocznica urodzin Fryderyka Chopina, która była obchodzona 1 marca 2025 roku, oraz 176. rocznica jego śmierci (17 października 2025 roku). Równocześnie odbywał się XIX Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny im. Fryderyka Chopina, który rozpoczął się 2 października i zakończył 23 października 2025 roku. Tegoroczna edycja była 100. rocznicą powstania Międzynarodowego Konkursu Pianistyczny im. Fryderyka Chopina.

To wszystko skłania do refleksji i wspomnień. Cofnijmy się więc do wiosny 1999 roku. Na jednym z comiesięcznych spotkań Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej padła propozycja z stworzenia nowej Odznaki turystyczno-krajoznawczej poświęconej Fryderykowi Chopinowi. Pomysłodawczynią była Monika Pszczółkowska. Propozycję przyjęto z entuzjazmem. Wkrótce powstał zespół którego celem była redakcja regulaminu nowej odznaki. Uznano że pierwszym krokiem powinno być nawiązanie kontaktu z Towarzystwem im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zadanie to powierzono Monice Pszczółkowskiej czego rezultatem była harmonijna współpraca i ustanowienie odznaki krajoznawczej przeznaczonej pod nazwą Odznaka „**ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA**”. Rozpoczęła się zespołowa praca nad redakcją regulaminu odznaki. Kierownictwo zespołu powierzono Monice Pszczółkowskiej. W 9 punktach regulaminu zamknięto zasady funkcjonowania odznaki, oraz wymogi dla ubiegających się o jej uzyskanie. O wykonanie projektu plastycznego odznaki zwrócono się do Włodzimierza Majdewicza ⁵, który od początku był jednym z entuzjastów tego przedsięwzięcia i z ochotą przystąpił do przystąpił do pracy.

Wiele żmudnej pracy wymagało opracowanie załącznika do regulaminu odznaki zawierającego rozsięte na terenie kraju miejsca i obiekty mające związki z postacią Fryderyka Chopina. W regulaminie Odznaki odnotowano 34 miejsca związane z Fryderykiem Chopinem. Bezcenne okazały się na tym etapie prac sympatyczne kontakty i bieżące konsultacje z Towarzystwem im. Fryderyka Chopina. Niebawem Odznaka „**ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA**” stała się faktem. Po kilku miesiącach stwierdzono, że odznaka cieszy się powodzeniem. Podobnie brzmiące sygnały napływały z trenu i z bezpośrednich kontaktów z przyjaciółmi w trakcie corocznych Ogólnopolskich Zlotów Przodowników Turystyki Pieszej. Przed laty podczas wspomnianych Zlotów odbywały się po uzgodnieniach z organizatorami tradycyjnie spotkania członków naszego Klubu mieszkających w różnych stronach Polski.

W 2010 roku w 200-rocznicę urodzin wielkiego polskiego kompozytora Fryderyka Chopina W naszym Klubie zrodził się pomysł ustanowienia II stopień Odznaki Turystyczno-Krajoznawczej „Śladami Fryderyka Chopina. Od zdobywców II stopnia Odznaki „Śladami Fryderyka Chopina” wymagano zwiedzenia wybranych z załącznika, położonych na terenie Europy miejsc związanych z postacią Fryderyka Chopina.

⁵ Włodzimierz Majdewicz był w tym czasie przewodniczącym Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK, był nadal aktywnym członkiem Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej. Wykonał obydwa projekty odznak.

Wykaz miejsc zawartych w załączniku opracowano na podstawie strony internetowej www.chopin.pl funkcjonującej pod patronatem Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Oprócz wspomnianej kilkakrotnie Moniki Pszczółkowskiej w benedyktyńskich pracach nad załącznikami do obydwu regulaminów wiele godzin przesiedział znakomity krajoznawca i aktywny członek naszego Klubu Maciej Wdowicki z Bydgoszczy. Niestety oboje od lat wędrują po nieboskłonnych szklakach. Przedstawiamy Regulaminy Odznak w oryginalnym brzmieniu aktualizując jedynie adres Oddziału Stołecznego PTTK tam można dokonać weryfikacji odznak.

ODZNAKA TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZA „ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA”

Fryderyk Chopin to wielki polski kompozytor o światowej sławie. Od 1927 roku organizowane są w Warszawie Towarzystwo im. Fryderyka Chopina Międzynarodowe Konkursy Pianistyczne im. Fryderyka Chopina. W roku 1999 odbędą się uroczyste obchody 150 – tej rocznicy śmierci kompozytora. Z tej okazji warszawscy działacze Polskiego Towarzystwa Turystyczno- Krajoznawczego wraz z Towarzystwem im. Fryderyka Chopina w Warszawie ustanawiają odznakę turystyczno- krajoznawczą „Śladami Fryderyka Chopina”. Celem odznaki jest popularyzacja miejsc związanych bezpośrednio i pośrednio z

kompozytorem. W wielu miejscowościach wymienionych w załączniku do regulaminu znajdują się pałace i dwory, tablice upamiętniające jego pobyt, pomniki, zbiory pamiątek i wydawnictw. W niektórych obiektach można wysłuchać koncertu w wykonaniu polskich i zagranicznych pianistów. Organizatorzy zachęcają młodych i starszych turystów i krajoznawców oraz melomanów do zdobywania odznaki „Śladami Fryderyka Chopina”

REGULAMIN

1. Odznaka jest jednostopniowa, warunkiem zdobycia odznaki „Śladami Fryderyka Chopina” jest odbycie w dowolnej formie wycieczek krajoznawczych uwzględniających zwiedzenie zamieszczonych w załączniku do regulaminu wykazie miejsc lub obiektów związanych z postacią Fryderyka Chopina.
2. Osoba ubiegająca się o odznakę zobowiązana jest zwiedzić co najmniej 10 miejsc lub obiektów podanych w załączniku.
3. Odznakę mogą zdobywać wszyscy turyści, którzy ukończyli 7 lat, niezależnie od rodzaju uprawianej turystyki.
4. Przebieg tras wycieczkowych i zwiedzanie obiektów należy rejestrować w dowolnie opracowanym dzienniku, który wraz z potwierdzeniami terenowymi stanowi podstawę weryfikacji odznaki.
5. Ze względu na szczególny charakter tej odznaki dodatkowym wymogiem jest wysłuchanie koncertu, na którego repertuar składają się kompozycje Fryderyka Chopina.
6. Czas zdobywania odznaki nie jest ograniczony.
7. Odznakę przyznają referaty weryfikacji Odznaki Turystyki Pieszej PTTK na terenie całej Polski.
8. Punkty uzyskane przy okazji zdobywania odznaki „Śladami Fryderyka Chopina” mogą być jednocześnie zaliczane na inne odznaki turystyczne PTTK.
9. Ostateczną interpretację postanowień niniejszego regulaminu zastrzega sobie Zarząd Klubu im. A. Michalskiej, który również ma prawo nadawać odznakę honorowo.

ZAŁĄCZNIK DO REGULAMINU ODZNAKI „ŚLADAMI CHOPINA”

1. **Antonin** (koło Ostrzeszowa) - w 1829 r. F. Chopin odwiedził Antoniego księcia Radziwiłła. W pałacu myśliwskim dawał lekcje muzyki córce księcia, Wandzie, i wielokrotnie grywał. Co roku we wrześniu organizowana jest impreza kulturalno-turystyczna „Jesień Chopinowska”.
2. **Białkowo** (nad Drwęcą) - Chopin bywał tu u Antoniego Wybranieckiego, ojczyma kolegi Jasia Białobłockiego.
3. **Brochów** (koło Sochaczewa) - w kościele w Brochowie rodzice F. Chopina brali ślub, tu również był chrzczony przyszły kompozytor. W kościele w Brochowie brała także ślub

najstarsza siostra Chopina, Ludwika, która wyszła za mąż za Józefa Kalasantego Jędrzejewicza.

4. **Długie** (koło Izbicy Kujawskiej) - miejsce urodzin matki F. Chopina Justyny z Krzyżanowskich

5. **Dulsk** (koło Golubia-Dobrzynia) - Chopin odwiedzał kilkakrotnie Józefa Wysockiego podczas bytności w Sokołowie.

6. **Duszniki Zdrój** (woj. jeleniogórskie) - w czasie pobytu w Dusznikach Zdrój F. Chopin koncertował na cele dobroczynne. Obecnie co roku organizowane są tu festiwale chopinowskie.

7. **Gulbiny** (koło Rypina) - Chopin bywał we wsi u pp. Piwnickich. W 1959 roku ich dwór został rozebrany, a w miejscowej szkole pielęgnuje się na lekcjach pamięć o pobycie kompozytora w Gulbinach.

8. **Gdańsk** - Chopin zwiedzał miasto

9. **Kalisz** - ostatni raz przejechał Chopin przez Kalisz 5.11.1830 roku. Tam spotkał się z Tytusem Woyciechowskim, serdecznym przyjacielem, z którym odbywał dalszą drogę do Wiednia przez Wrocław, Drezno i Pragę.

10. **Kawęczyn** (woj. toruńskie) - mieszkał tu jeden z pensjonariuszy Chopinów Piotr Dziewanowski.

11. **Kikół** (między Lipnem a Toruniem) - podczas wakacji na Ziemi Dobrzyńskiej, Fryderyk Chopin odwiedził hrabiego Karola Zboińskiego, dziedzica Kikoła, gdzie koncertował w klasycystycznym pałacu.

12. **Kłóbka** (między Lubieniem Kuj. a Kowalewem) - wieś należała do Orpiszewskich, którzy kupili ją od Skarbków. W miejscowym kościele znajduje się obraz namalowany przez Marię z Wodzińskich Orpiszewską.

13. **Kozłowo** (koło Świecia) - odwiedzał je Chopin w drodze do Gdańska. Wyznakowano „Szlak Chopina” koloru żółtego o długości 9 km. Wiodący z miejscowości Kozłowo przez Świecie do wsi Terespol.

14. **Kowalewo** (koło Drobina woj. płockie) - Chopin spędzał wakacje u pp. Zboińskich w 1827 roku.

15. **Obrowo** (między Lipnem a Toruniem) - F. Chopin bywał we wsi grając na skrzypcach i basetli ludowe melodie.

16. **Kraków** - zwiedzał miasto oraz okolice Wieliczkę, Ojców, Pieskową Skałę.

17. **Poznań** - F. Chopin przebywał dwa dni. Uczestniczył w przyjęciach u arcybiskupa Wolickiego, u którego koncertował grając utwory Haydna i Beethovena. Upamiętniono jego pobyt w następujących miejscach: Tablicą pamiątkową na ścianie Urzędu Miejskiego, popiersiem Chopina w parku, tablicą z medalionem na ścianie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaźni Nauk.

18. **Poturzyn** (koło Dołhobycza na Lubelszczyźnie) - w 1829 r. przebywał u Tytusa Wojciechowskiego.
19. **Sanniki** (koło Gąbina) - w 1828 roku spędzał wakacje i koncertował. Na terenie parku w pobliżu dworu znajduje się pomnik Chopina dłuta Ludwika Nitschowej.
20. **Sochaczew** (koło Warszawy) - na skwerze Kościuszki znajduje się obelisk upamiętniający koncert F. Chopina w obozie wojskowym gen. Szembeka.
21. **Sokołowo** (koło Szafarni) - w tej wsi należącej do A. Wybranieckiego, Fryderyk Chopin odwiedzał w latach 1824 i 1825 serdecznego kolegę Jasia Białobłockiego.
22. **Szafarnia** (k. Golubia - Dobrzynia) - miejsce wakacyjnych pobytów w 1824 i 1825 roku u Juliusza Dziewanowskiego ojca kolegi Dominika. Koncertował na zjeździe ziemiaństwa dobrzyńskiego. Na ścianie szkoły jest tablica upamiętniająca pobyt Chopina w Szafarni i okolicach.
23. **Sulechów** (koło Zielonej Góry) - na ścianie liceum znajduje się tablica pamiątkowa. Lecz wg najnowszych badań F. Chopin w Sulechowie nie grał.
24. **Strzyżewo** (koło Ostrowia Wielkopolskiego) - miejsce pobytu Chopina u matki chrzestnej Anny Wiesiołowskiej.
25. **Toruń** - F. Chopin zwiedzał miasto podczas drugiego pobytu w Szafarni w 1825 r.
26. **Turzno** (między Toruniem a Kowalewem Pom.) - F. Chopin kilkakrotnie bywał we wsi. Na pamiątkę wizyt Chopina w Turznie odsłonięto popiersie kompozytora ufundowane przez obecnych właścicieli eklektycznego pałacu II poł. XIX na końcu kasztanowej alei..
27. **Waplewo** (Ziemia Sztumska k. Malborka) - z okazji pobytu w Gdańsku Chopin spędził tam kilka dni sierpnia 1827 r. w pałacu Sierakowskich
28. **Ugoszcz** (koło Rypina) - miejscowość tę F. Chopin odwiedzał podczas pobytu na wakacjach w Szafarni na Ziemi Dobrzyńskiej.
29. **Warszawa** - znajdują się tu liczne miejsca związane z postacią F. Chopina. Pałac Saski czyli kolumnada Grobu Nieznanego Żołnierza, Pałac Kazimierzowski ul. Krakowskie Przedmieście 26/28, Pałac Czapskich (ASP) Salonik Chopinów, Pałac Radziwiłłów (siedziba Prezydenta), Belweder, Warszawskie Towarzystwo Dobroczyńności (siedziba Caritas) ul. Krakowskie Przedmieście 62, kościół ewangelicko- augsburski św. Trójcy przy pl. Małachowskiego, Pałac Zamoyskich (Błękitny) ul. Senatorska 35/37, kościół pp. Wizytek ul. Krakowskie Przedmieście 34, Pałac Morsztynów Resursa Kupiecka (dziś PWN) ul. Miodowa 10, Teatr Narodowy dziś skwer na pl. Krasińskich, mieszkanie Maurycego Mochnackiego ul. Długa 3, kościół św. Krzyża ul. Krakowskie Przedmieście 34, Pałac Ostrogskich ul. Okólnik 1, gdzie mieści się Muzeum Chopina, pomnik Chopina w Parku Łazienkowskim, co 5 lat odbywają się Międzynarodowe Konkursy Pianistyczne im. Fryderyk Chopina organizowane przez Towarzystwo im. Fryderyka Chopina w Warszawie
30. **Wrocław** - miejsce trzykrotnego pobytu i dwóch koncertów. Upamiętnia to tablica na Placu Teatralnym 5.

31. **Zgłowiączka** (koło Lubrańca na Kujawach) - w miejscowym dworze mieszkała Maria Wodzińska po unieważnieniu małżeństwa z Józefem Skarbkiem. Właścicielem wsi był Władysław Orpiszewski, późniejszy mąż.

32. **Zbójno** (koło Golubia-Dobrzynia) - F. Chopin bywał we wsi podczas wakacji na Ziemi Dobrzyńskiej.

33. **Żelazowa Wola** (k. Sochaczewa) - miejsce urodzin F. Chopina, którym opiekuje się Towarzystwo im. F. Chopina. W dworku odbywają się koncerty muzyki chopinowskiej. W parku znajduje się obelisk żelazny z popiersiem kompozytora. Pomnik ten wzniosło w 1894 r. Warszawskie Towarzystwo Muzyczne z inicjatywy kompozytora rosyjskiego Bałakiriewa, który u władz carskich wyjednał zezwolenie na odsłonięcie obelisku.

34. **Żnin** (woj. bydgoskie) - w mieście znajduje się pomnik F. Chopina. Na cokole wyryto fragment Preludium A-dur op. 28.

II STOPIEŃ ODZNAKI TURYSTYCZNO- KRAJOZNAWCZEJ „ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA”

W 2010 roku w 200-rocznicę urodzin wielkiego polskiego kompozytora Fryderyka Chopina Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej przy Oddziale Stołecznym Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego ustanowił II stopień Odznaki Turystyczno-Krajoznawczej „Śladami Fryderyka Chopina”. Odznakę można zdobywać zwiedzając wybrane z załącznika, położone na terenie Europy miejsca związane z bytnością Fryderyka Chopina.

Wykaz miejsc zawartych w załączniku opracowano na podstawie strony internetowej www.chopin.pl funkcjonującej pod patronatem Towarzystwa im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Zachęcamy młodych i starszych turystów, krajoznawców oraz melomanów do zdobywania II stopnia Odznaki „Śladami Fryderyka Chopina”.

1. Warunkiem zdobycia II stopnia odznaki jest posiadanie I stopnia oraz zwiedzenie trzech miejsc związanych z Fryderykiem Chopinem wybranych z załącznika do regulaminu.
2. Podstawą do weryfikacji i przyznania odznaki jest w dowolnej formie opracowany dzienniczek ze zdjęciami dokumentującymi zwiedzanie miejsc oraz ich krótki opis lub dokumentacja elektroniczna w postaci prezentacji multimedialnej, nagrania audio lub wideo.
3. Odznakę mogą zdobywać wszyscy turyści, którzy ukończyli 10 lat, niezależnie od rodzaju uprawianej turystyki.
4. Czas zdobywania II stopnia odznaki „Śladami Fryderyka Chopina” jest nieograniczony.

ZAŁĄCZNIK DO REGULAMINU ODZNAKI TURYSTYCZNO- KRAJOZNAWCZEJ „ŚLADAMI FRYDERYKA CHOPINA”

Austria

1. **Linz** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto 22 lipca 1831 roku
2. **Salzburg** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto 22 lipca 1831 roku.
3. **Wiedeń** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto w lipcu 1829 roku.

Poznał tam Wojciecha Jiroveca, Conradina Kreutzera, Carla Czerneho, Tobie Haslingera. Słuchał gry Leopoldyny Blahetki.

Obejrzał galerię malarstwa, zwiedził fabryki fortepianów K. Graffa i A. Steina.

Był w operze. Dwukrotnie koncertował w Kartnerthortheater grając wariacje na temat „Don Juana” op. 2, improwizując na temat „Chmiela” i arii z „La Dame Blanche”, grał również Wariacje op. 2 i Rondo op. 14.

W 1831 roku przebywając w Wiedniu od kwietnia do czerwca, Fryderyk Chopin komponował Scherza h-moll, Ballady g-moll, Mazurki op. 17, grał Koncert e-moll, skomponował również Poloneza op. 22 oraz pieśni: „Smutna Rzeka” i „Narzeczony”.

Czechy

1. **Decin** – Fryderyk Chopin przebywał tam 6 września 1835 roku, dedykując Walca as-dur z op. 34 hrabinie Józefinie Thun-Hohenstein.
2. **Karlovy Vary** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto 15 sierpnia 1835 roku, spotkał się tam z rodzicami.
3. **Mariańskie Łaźnie** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto 28 lipca 1836 roku, spotkał się tam z Wodzińskimi.
4. **Praga** – 19 sierpnia 1829 roku słuchał kanonów i fug Augusta Kęgla. Wraz z Ignacym Maciejowskim skomponował piosenkę „Jakież kwiaty”.

Francja

1. **Marsylia** – Fryderyk Chopin przebywał tam od 24 lutego do 22 maja 1839 roku. W kwietniu grał na organach w kościele Notre Dame du Mont.
2. **Nohant koło La Chatre** – w maju 1839 roku był gościem George Sand. Stworzył tam Nokturn g-dur z op. 37, Mazurki z op. 41, pracował nad wykończeniem Ballady f-dur, Scherza cis-moll i Sonaty b-moll.
3. **Paryż** – w październiku 1831 roku Fryderyk Chopin zamieszkał na Boulevard Poissonniere 27. Poznał Ferdinando Paera, Delfinę Potocką, Gioachino Rossiniego, Ligi Cherubiniego, Pierre Baillota, Franciszka Liszta, Ferdynanda Hillera. W lutym 1832 roku koncertował w Sali Pleyela prezentując Koncert f-moll, Wariacje oraz Poloneza Friedricha Kalkbrennera w wersji na 6 fortepianów. Zmarł w Paryżu 17 października 1849 roku. Uroczystości żałobne odbyły się w kościele św. Magdaleny. Spoczął na cmentarzu Pere-Lachaise.
4. **Strasburg** – Fryderyk Chopin zwiedzał miasto w 1835 roku.

Hiszpania

1. **Barcelona** – Fryderyk Chopin przebywał w tym mieście od 2 do 7 listopada 1838 roku.
2. **Majorka** – Fryderyk Chopin przybył na wyspę 7 listopada 1838 roku. 8 listopada był w Palma de Mallorca, gdzie szkicował Mazurka e-moll z op. 41 zwanego „Palmejskim”. 28 grudnia 1838 roku zwiedzał opuszczony klasztor kartuzów w Valdemosie.

Niemcy

1. **Berlin** – do Berlina Fryderyk Chopin przybył 9 września 1829 roku. W miejscowej gazecie „Iris im Gebiete der Tonkunst” ukazała się nieprzychylna recenzja jego twórczości.

2. **Drezno** – Fryderyk Chopin odwiedził Drezno pod koniec sierpnia 1829 roku. Zwiedzał galerię malarstwa, obejrzał wystawienie „Fausta” J.W. Goethego. Ponownie gościł w Dreźnie w listopadzie 1836 roku. Wpisał wówczas do sztambucha Marii Wodzińskiej pieśń „Pierścień”.
3. **Frankfurt nad Menem** – w październiku 1836 roku Fryderyk Chopin w drodze do Paryża spotkał się z Karolem Lipińskim.
4. **Heidelberg** – chory Fryderyk Chopin przebywał w tam w październiku 1835 roku.
5. **Kassel** – w październiku 1836 roku w trakcie podróży do Paryża Fryderyk Chopin spotykał się tam z Luisem Sporem.
6. **Lipsk** – w grudniu 1832 roku w oficynie wydawniczej Friedricha Kirstnera ukazały się Mazurki op. 6 i 7 oraz Nokturny op. 9.
7. **Monachium** – 28 sierpnia 1831 roku Fryderyk Chopin w Philharmonische Verein wykonał Koncert e-moll i Fantazję na tematy polskie.
8. **Stuttgart** – w październiku 1831 roku Fryderyk Chopin spotkał się z Johannem Peterem Pixisem.

Wielka Brytania

1. **Edynburg** – podczas pobytu w Szkocji Fryderyk Chopin koncertował tam 4 października 1848 roku.
2. **Glasgow** – 27 września 1848 roku odbył się koncert z udziałem śpiewaczki M. Adelasio.
3. **Londyn** – od 20 kwietnia 1848 roku Fryderyk Chopin przebywał w Londynie. Wystąpił w salonach Lady Gainsborough, markiza W.A. Douglasa oraz u ks. Sutherlanda w obecności królowej Wiktorii i jej męża, Alberta i Artura Wellingtona. Podczas wizyty u Lady Adelaide Sartoris koncertował dla 150 gości. Po powrocie ze Szkocji wystąpił publicznie dając koncert na rzecz weteranów powstania listopadowego.
4. **Manchester** – 28 sierpnia 1848 roku Fryderyk Chopin wystąpił w Concert Hall przed 1200 osobową publicznością.

Włochy

1. **Genua** – Fryderyk Chopin przebywał w Genui i zwiedzał miasto w dniach 3-18 maja 1839 roku.

POŻEGNANIE HENRYKA TOMKIEWICZA

HENRYK TOMKIEWICZ

1932-2025

CZŁONEK HONOROWY PTTK

Fot. Zbiory autora

W dniu 22 października 2025 roku na Wieczną Wędrówkę udał się w wieku 93 lat nasz Kolega i Przyjaciół Henryk Tomkiewicz. Pochodził z kresów wschodnich, urodził się 2 września 1932 roku w miejscowości Muszkatówka w powiecie Borszczów na terenie [województwa tarnopolskiego II Rzeczypospolitej](#) (obecnie Ukraina).

W latach powojennych, po repatriacji osiadł w Warszawie. Związał się z tym miastem na całe życie. Tu się uczył, studiował i pracował. Ukończył studia na Wydziale Geografii Uniwersytetu Warszawskiego.

Do Polskiego Towarzystwa Turystyczno- Krajoznawczego wstąpił w 1952. roku.

Uzyskał uprawnienia przewodnika miejskiego, działał aktywnie w tym środowisku, przez pewien czas był prezesem koła przewodników warszawskich. Jednak zainteresowania turystyką kwalifikowaną i krajoznawczym wędrownictwem stały się jego pasją i sprawiły że został turystą pieszym. W niedługim czasie został Przewodnikiem Turystyki Pieszej

(numer legitymacji 284/III). Numer legitymacji pozwala zaliczyć Henryka Tomkiewicza do grona pionierów w tej gałęzi turystyki kwalifikowanej.

Młody pełen inwencji i zapału działacz został wkrótce zauważony i doceniony.

W kadencji 1958-1960 był członkiem prezydium Komisji Turystyki Pieszej Zarządu Głównego PTTK. 25 maja 1958 roku w ramach KTP ZG PTTK powołano Podkomisję Szlaków i Zagospodarowania Terenu. Przewodniczącym podkomisji wybrano Henryka Tomkiewicza. Pręźnie kierował tym zespołem, był współautorem pierwszej instrukcji znakowania nizinnych szlaków turystycznych.

W dniach 14 -15 października 1960 roku odbył się w Warszawie III Ogólnopolski Zlot Przodowników Turystyki Pieszej. Podczas Zlotu odbyła Krajowa Narada Aktywu Turystyki Pieszej. Podsumowano wówczas dotychczasowa działalność Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK w latach 1958-1960, jej przewodniczącym był Edmund Mieroszewicz.

Dokonano wyborów nowego składu Komisji: przewodniczącym został Adam Słomczyński a funkcję sekretarza powierzono Henrykowi Tomkiewiczowi dotychczas członkowi prezydium i przewodniczącemu Podkomisji Szlaków. Przez dwie kadencje obejmujące lata 1962-1968 był członkiem prezydium KTP ZG PTTK.

We wrześniu 1967 roku otrzymał godność Honorowego Przodownika Turystyki Pieszej (numer legitymacji 31/H). 12 października 1968 roku Obyła się Krajowa Narada Aktywu Turystyki Pieszej, wybrano wtedy nowy skład Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK. Przewodniczenie Komisji powierzono wtedy Henrykowi Tomkiewiczowi.

Henryk Tomkiewicz kierował pracami KTP ZG PTTK przez dwadzieścia lat do 8 października 1988 roku. Pod jego kierownictwem Komisja Piesza stała się sprawnym, zintegrowanym, mimo różnic wiekowych koleżeńskim zespołem działaczy. Jego niewątpliwą zasługą było zbudowanie systemu znakowanych szlaków nizinnych pokrywających znaczną część regionów kraju.

Dużą wagę przykładął do szkolenia przodowników turystyki pieszej. Wiele zrobił dla popularyzowania pieszych wędrówek wśród najmłodszych, z jego inicjatywy powstała dziecięca odznaka turystyki pieszej „Siedmiomilowe buty”. Był pomysłodawcą i doprowadził do ustanowienia funkcji „Młodzieżowego Przodownika Turystyki Pieszej”. Dużą wagę przykładął do nasycenia imprez pieszych treściami krajoznawczymi i patriotycznym nawiązywaniem do historii Polski.

Zainicjował ogólnopolskie akcje imprez pieszych poświęconych Insurekcji Kościuszkowskiej, Powstaniu Listopadowemu 1830/1831 roku, Powstaniu Styczniowemu 1863/1964, Wojnie obronnej 1939 roku, i innym ważnym wydarzeniom w historii Polski. Dbał o wysoki poziom Ogólnopolskich Zlotów Przodowników Turystyki Pieszej i Ogólnopolskich Wysoko Kwalifikowanych Rajdów Pieszych (OWRP).

Krajoznawcze aspekty działalności Henryka Tomkiewicza dostrzeżone zostały w całym PTTK. W Gdańsku dniach 17-18 maja 1970 roku odbyła się Ogólnopolska Narada Krajoznawcza zorganizowana przez Komisję Krajoznawczą ZG PTTK ogłoszono wtedy pierwszą obejmującą 30 osób listę Instruktorów krajoznawstwa, nadając jednocześnie tej grupie stopień Zasłużonego Instruktora Krajoznawstwa, wśród uhonorowanych tym zaszczytnym wyróżnieniem znalazło się również nazwisko Henryka Tomkiewicza.

Niezależnie od przewodzenia Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK Henryk Tomkiewicz równocześnie działał we władzach Towarzystwa.

17 kwietnia 1977 roku odbył się w Warszawie IX Walny zjazd Delegatów Oddziałów PTTK. Wybrano wówczas nowe władze Towarzystwa. Jednym z członków Zarządu Głównego PTTK został Henryk Tomkiewicz i funkcję tę z wyrażnie pozytywnymi skutkami dla rozwoju i popularyzacji turystyki pieszej piastował przez dwie kolejne kadencje.

Henryk Tomkiewicz był osobowością, która przez dwa dziesięciolecia nadawała ton i wyznaczała kierunki działań Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK a tym samym rozwoju zorganizowanej turystyki pieszej w Polsce. Na zakończenie swej pracy w Komisji Kolega Henryk Tomkiewicz odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski. Uprzednio został uhonorowany Złotą Odznaką „Zasłużony Działacz Turystyki”, „Zasłużony Działacz Kultury” oraz Złotą Honorową Odznaką PTTK i wielu innymi wyróżnieniami.

Z okazji uroczystości pożegnania Henryka Tomkiewicza która odbyła się 9 października 1988 roku w Toruniu, wybito w srebrze unikatowy medal pamiątkowy. Na awersie i rewersie tego medalu zawarto w słowach i symbolach graficznych szczególnie istotne inicjatywy i działania podejmowane przez Komisję Turystyki Pieszej ZG PTTK w okresie przewodzenia jej przez Henryka Tomkiewicza. Godność Członka Honorowego PTTK nadał Henrykowi Tomkiewiczowi 5 września 1997 roku XIV Walny Zjazd PTTK w Lublinie.

Uroczystości pogrzebowe Henryka Tomkiewicza odbyły się 30 października 2025 roku na Cmentarzu Północnym (**Wólka Węglowa**) w Warszawie. W trakcie mszy świętej towarzyszyły mu sztandary Zarządu Głównego PTTK i Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego. Po homilii celebrującego mszę kapłana we przemówiła córka zmarłego.

Nad grobem Henryka Tomkiewicza przemawiał Andrzej Gordon - dziekan Kręgu Członków Honorowych PTTK oraz przyjaciel ze studiów Adam Bajcar ⁶

W pożegnaniu Henryka Tomkiewicza uczestniczyli również Natalia Wojtyra - prezes Mazowieckiego Forum Oddziałów PTTK, Arkadiusz Białas – prezes Oddziału Stołecznego PTTK. Włodzimierz Majdedwicz – Honorowy Członek PTTK, Honorowy Przewodniczący Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK

⁶ Adam Bajcar – geograf, pisarz, rysownik znany z książek podróżniczych i turystycznych,

SZUFLADA KOLEKCJONERA

Prezentujemy znaczki grupę znaczków przeznaczonych dla uczestników Ogólnopolskich Rajdów „Jesień Chopinowska”. Jest to najstarsza impreza krajoznawcza od lat związana tematycznie z postacią Fryderyka Chopina. Od 64 lat Oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Ostrowie Wielkopolskim jest organizatorem **Ogólnopolskich Rajdów „Jesień Chopinowska”**. Każdego roku tym rajdzie uczestniczy kilkuset turystów z różnych miejscowości powiatu ostrowskiego, Wielkopolski oraz Częstochowy, Poznania, Szczecina, Wrocławia, Oleśnicy i innych miast Polski. Organizatorzy tych rajdów kolejnym pokoleniom turystów przypominają postać Fryderyka Chopina i jego pobyty na terenie Wielkopolski. Tradycyjnie na zakończenie rajdów drużyny spotykają się przed pałacem Radziwiłłów w Antoninie. Tam uczestniczą w konkursie krajoznawczym związanym z Chopinem. Po podsumowaniu rajdu i wręczeniu nagród odbywa się koncert w wykonaniu uznanych artystów, grających utwory Fryderyka Chopina.

***RADOSNYCH
ŚWIĄT BOŻEGO NARODZENIA,
WSPANIAŁYCH WĘDRÓWEK
I WSZELKIEJ POMYŚLNOŚCI
W NOWYM 2026 ROKU***

***ŻYCZY REDAKCJA
BIULETYNU „BIWAK”***

